

Portroyalská gramatika Antoina Arnaulda a Clauda Lancelota

Marek Nagy

Portroyalská gramatika Antoina Arnaulda a Clauda Lancelota sehrála velmi důležitou úlohu v dějinách věd o jazyce. Patří do linie filozofického, v Evropě 17. a 18. století tolik rozšířeného myšlení o jazyce a historikové lingvistiky ji řadí k tzv. teoretickým (oproti těm na data orientovaným) gramatikám. Byla nesčetněkrát vydána, přeložena do několika jazyků a svou popularitu si udržela až téměř do poloviny 19. století, kdy už byla přeci jen zastíněna expanzí zájmu o materiálové a diachronně orientovanou jazykovědu srovnávací.

Grammaire générale et raisonnée (1660) tvoří spolu s *La logique ou l'art de penser* (1662), dalším důležitým portroyalským spisem (známým také jako *Port-Royalská logika* nebo prostě *Logika*), myšlenkový celek a v tomto filozofujícím a univerzalistickém spojení ji lze postavit po bok například starším gramatikám modistickým. Do češtiny zatím bohužel pře-

ložena nebyla, český čtenář zná spíše reference z druhé ruky, a to především díky popularitě a interpretaci *Grammaire*, za nimiž nestojí nikdo menší než Noam Chomsky (například v díle *Cartesian Linguistics*). Reakce z řad historiků jazykovědy na Chomského výklady byly však přinejmenším rozporuplné, mnohdy velmi kritické. Obviňovali Chomského z anachronistického výkladu a z neznalosti dobového kontextu i starších dějin věd o jazyce. I proto by stálo za to, mít možnost se s textem port-royalské gramatiky seznámit blíže v češtině, ideálně v podobě doplněné o kvalitní průvodní studii. *Aluze* nabízí alespoň krátkou ukázkou. Její první část ilustruje některá typická obecná východiska gramatiky (sémiotické, logizující a psychologizující), část druhá (kapitoly 2 a 10) ukazuje rozměr „lingvističtější“ a dokládá, že portroyalská gramatika byla v první řadě jakousi učebnicí „úvodu do jazykovědy“.